UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 343.131.7:340.134(478)(043.2)

BRIA IULIA

PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE ÎN LEGISLAȚIA PROCESUAL PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

SPECIALITATEA 554.03 – DREPT PROCESUAL PENAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIŞINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Şcolii Doctorale Ştiinţe Juridice şi Economice,

Universitatea de Stat din Moldova

Componenţa Comisiei de doctorat:

Preşedinte Adriana EŞANU, *conferenţiar universitar, doctor în drept, USM*

Conducător de doctorat Vitalie RUSU, *profesor universitar, doctor în drept, USARB*

Referent 1 Tatiana VIZDOAGĂ , *conferenţiar universitar, doctor în drept, USM*

Referent 2 Boris GLAVAN, *conferenţiar universitar, doctor habilitat în drept, Academia de Poliţie „Ştefan cel Mare" a MAI*

Referent 3 Artur AIRAPETEAN, *conferenţiar universitar, doctor în drept, USEM*

Susţinerea va avea loc la **5 aprilie 2025**, ora **11:00**, în şedinţa Comisiei de doctorat din cadrul Şcolii Doctorale Ştiinţe Juridice şi Economice, Universitatea de Stat din Moldova, adresa: MD 2009, Republica Moldova, mun. Chişinău, str. M. Kogălniceanu 67, bloc 2, aula 119.

Teza de doctorat şi rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universităţii de Stat din Moldova şi pe pagina web a Agenţiei Naţionale de Asigurare a Calităţii în Educaţie şi Cercetare.

Rezumatul a fost expediat la 27 februarie 2025.

Preşedintele Comisiei de doctorat

Adriana EŞANU,

conferenţiar universitar, doctor în drept _____

Conducător ştiinţific

Vitalie RUSU,

profesor universitar, doctor în drept _____

Autoare

BRIA Iulia _____

© BRIA Iulia 2025

© BRIA Iulia 2025

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE TEZEI....4

CONȚINUTUL TEZEI....8

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI....19

BIBLIOGRAFIE....28

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI....29

ADNOTARE....31

ANNOTATION....32

АННОТАЦИЯ....33

REPERE CONCEPTUALE ALE TEZEI

Actualitatea și importanța temei abordate, încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, zonale, ale colectivului de cercetare și în context inter- și transdisciplinar, prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare referitoare la tema aleasă. Actualitatea și importanța subiectului examinat în cadrul tezei de doctorat este determinată de caracterul său complex și multilateral. Prezumția de nevinovăție este unul dintre cele mai importante principii ale procesului penal. Formularea acestuia se regăsește în textul art. 21 din Constituția Republicii Moldova, unde se menționează: „Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale”.

Prezumția de nevinovăție este proclamată și în art. 11 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, în alin. (2), art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în art. 14 al Pactului Internațional cu privire la drepturile civile și politice și, în fine, nemijlocit, în art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, fapt care subliniază încă o dată importanța acestor prevederi pentru întregul proces penal.

Prototipul principiului prezumției de nevinovăție îl reprezintă prezumția bunei credințe a persoanei, care și-a semnalat prezența încă în Roma Antică. Ulterior, interpretarea modernă a acestei prevederi, în sens procesual-penal, a început atunci când Cezare Beccaria a definit conceptul de *prezumție de nevinovăție* în lucrarea sa „Despre infracțiuni și pedepse”, apărută în anul 1764. În evoluția sa, prezumția de nevinovăție a parcurs o cale anevoioasă pe durata mai multor secole, pentru ca astăzi, datorită ei, bănuitul, învinuitul, inculpatul să-și poată păstra statutul de persoană nevinovată, indiferent de opinia unei anumite persoane concrete sau a societății. Or, statul consideră persoana nevinovată în comiterea infracțiunii, până când contrariul va fi dovedit de organele competente și va fi constatat printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă. Despre persoana recunoscută în calitate de bănuit sau învinuit în cauza penală doar se presupune că ar fi comis o faptă infracțională. În legătură cu acest fapt, față de bănuit, învinuit, inculpat, reieșind din prevederile prezumției de nevinovăție, nu pot fi aplicate îngrădiri ale drepturilor și libertăților, admisibile în privința persoanelor recunoscute ca vinovate în temeiul unei hotărâri judecătorești de condamnare definitive. Totodată, toate îngrădirile drepturilor și libertăților constituționale ale bănuitului, învinuitului, inculpatului sunt admise doar în cazurile de evidentă necesitate și în strictă conformitate cu prevederile legii. Prevederile referitoare la prezumția de nevinovăție au menirea de a ajuta bănuitul, învinuitul, inculpatul să-și apere drepturile în confruntarea sa cu organele de drept, să echilibreze forțele inegale

în disputa dintre persoană și stat în ceea ce privește dovedirea circumstanțelor săvârșirii faptei infracționale.

Absența prezumției de nevinovăție din legislația procesual-penală ar duce, în mod evident, la faptul că persoana bănuită, învinuită în săvârșirea unei fapte infracționale s-ar asocia, în mod automat, cu un infractor, în sarcina căruia ar fi pusă obligația de a-și dovedi nevinovăția, iar dubiile care nu pot fi înlăturate at fi interpretate, în exclusivitate, în favoarea acuzării.

În ciuda fixării și reglementării prezumției de nevinovăție în legislația procesual-penală și a semnificației ei enorme, ne confruntăm în continuare cu adoptarea unor hotărâri judecătorești de condamnare contrar cerințelor care derivă din prezumția de nevinovăție; persoanele cu funcții de răspundere și mijloacele de informare în masă vorbesc despre vinovăția persoanelor până la constatarea acesteia printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

De asemenea, până în prezent, în doctrina și știința dreptului procesual penal nu au fost studiate într-o măsură suficientă mai multe chestiuni referitoare la corelația prezumției de nevinovăție cu alte instituții ale procesului penal, cum ar fi, de exemplu, specificul realizării prevederilor acestui principiu în situația examinării cauzelor penale în cadrul procedurilor speciale (sumare). Nu este soluționată și chestiunea privind specificul asigurării realizării prezumției de nevinovăție în caz de deces al persoanei bănuite sau învinuite de comiterea infracțiunii. În afară de aceasta, extinderea interacțiunii organelor de urmărire penală cu instituțiile societății civile și cu mijloacele de informare în masă necesită anumite reglementări normative privind interdicția declarațiilor referitoare la vinovăția persoanei până la constatarea acesteia printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

În aceste condiții, pentru știința procesului penal și practica probatoriului în cadrul cauzelor penale este importantă recunoașterea necondiționată și perceperea corectă a prezumției de nevinovăție în calitate de principiu general. Cele menționate ne vorbesc despre faptul că chestiunea privind realizarea prevederilor principiului prezumției de nevinovăție își păstrează actualitatea, iar conținutul curent al art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova are nevoie de o revizuire și o îmbunătățire considerabilă.

Scopul și obiectivele lucrării. *Scopul* tezei de doctor îl reprezintă dezvoltarea și consolidarea bazelor teoretice ale principiului prezumției de nevinovăție și ale realizării acestuia în cadrul probatoriului în procesul penal, precum și elaborarea recomandărilor privind perfecționarea legii procesual-penale și a practicii judiciare cu referire la prezumția de nevinovăție.

Scopul ales a determinat și realizarea următoarelor *obiective* ale cercetării:

- studierea evoluției istorice a noțiunii de prezumție de nevinovăție în procesul penal al Republicii Moldova și al altor state;

- cercetarea noțiunii și importanței prezumției de nevinovăție în procesul penal;

- determinarea consecințelor care derivă din prevederile principiului prezumției de nevinovăție;

- examinarea specificului obligativității probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor principiului prezumției de nevinovăție;

- analiza problemei referitoare la interpretarea în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului a dubiilor în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate;

- cercetarea corelației dintre prezumția de nevinovăție și recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat;

- formularea de concluzii și recomandări cu referire la perfecționarea activității organelor de urmărire penală în ceea ce privește realizarea probatoriului în cadrul cauzelor penale în strictă conformitate cu prevederile prezumției de nevinovăție.

Obiectul cercetării îl constituie relațiile juridice legate de specificul realizării prevederilor prezumției de nevinovăție în cadrul procesului penal.

Ipoteza de cercetare derivă din faptul că, dacă prezumția de nevinovăție depășește limitele valențelor sale procedurale, constituind un veritabil drept subiectiv al bănuitului, învinuitului, inculpatului, atunci acest drept trebuie respectat de către toți participanții la procesul penal, de persoanele terțe, urmând a fi protejat de către stat prin normele naționale, precum și prin normele reflectate în conținutul actelor juridice internaționale, din care considerent este necesară examinarea problemei aplicării corespunzătoare a prevederilor prezumției de nevinovăție în procesul penal.

Starea metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Baza metodologică a cercetării este constituită din metodele materialiste ale perceperii realității obiective (deducția și inducția, analiza și sinteza, metoda logică, istorică, sistemică, comparativă, structural-funcțională etc.), cu ajutorul cărora s-a efectuat interpretarea teoretică a materialelor folosite pentru cercetarea acestui subiect, pentru formularea de concluzii și recomandări în ceea ce privește prezumția de nevinovăție în procesul penal.

Baza teoretică a tezei de doctor este constituită din cercetările mai multor autori de renume în materia dreptului procesual penal, care și-au dedicat activitatea științifică analizei evoluției, conținutului, specificului și importanței prezumției de nevinovăție în procesul penal, lucrări reflectate în compartimentul bibliografic al tezei de doctor.

Baza normativ-juridică a cercetării cuprinde norme ale mai multor acte juridice internaționale, prevederi din Constituția Republicii Moldova, din legislația procesual-penală a Republicii Moldova și a altor state în materia prezumției de nevinovăție, soluții pronunțate în cauzele examinate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, decizii și hotărâri ale Curții Constituționale a Republicii Moldova și, nu în ultimul rând, hotărâri explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova.

În procesul cercetării realizate, un accent aparte a fost pus și pe practica judiciară din Republica Moldova, prin prisma ei fiind identificate unele lacune și carențe în ceea ce privește respectarea prevederilor prezumției de nevinovăție în faza de urmărire penală sau în procesul examinării cauzelor penale în instanțele de judecată.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele investigațiilor efectuate au fost prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale, inclusiv peste hotare, și reflectate în articolele științifice.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 9 lucrări științifice.

Volumul și structura tezei: 227 pagini text de bază ce cuprinde: introducerea, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 304 titluri; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autoarei.

Cuvinte-cheie: prezumție de nevinovăție, principiu, acuzare, apărare, probatoriu, bănuit, învinuit, inculpat, proces judiciar, vinovăție, hotărâre judecătorească, dubii.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1, intitulat **Analiza situației privind cercetarea prezumției de nevinovăție în doctrina dreptului procesual penal,** cuprinde o sinteză a cercetărilor științifice care au abordat, într-o perspectivă largă sau restrânsă, problema prezumției de nevinovăție, așa cum este reflectată în literatura de specialitate din Republica Moldova și în doctrina juridică din alte țări.

S-a subliniat că analiza diverselor aspecte ale prezumției de nevinovăție în procesul penal a constituit, de-a lungul timpului, un subiect de interes sporit pentru numeroși cercetători, atât din Republica Moldova, cât și din alte state: I. Dolea, T. Vizdoagă, T. Osoianu, D. Ostavciuc, B. Negru, A. Smochină, I. Rusu, V. Jitariuc (Republica Moldova), Gr. Theodoru, A. I. Negru, M. Udroiu, Gh. Mateuț, N. Volonciu, I. Neagu, M. Damaschin, C. Bîrsan, A. C. Lăncrănjan, A. Sava, R. Chiriță (România), A. Ashworth, S. Guinchard, J. Buisson, J. Pradel, P. Beliveau, A. Bernardi, L. Russo, P. Beliveau, B. Letendre, M. Vauclair, R. Declercq, Fr. Fourmont, H. Israel Yerold, R. Wayne, R. Merle, A. Vitu, J. Samaha, G. Stefani, G. Levasseur, B. Bouloc, D. Vandermeersch, D. Wolchover (autori din diferite state occidentale), М. А. Ларин, М. С. Строгович, С. В. Эсаулов, Ф. Г. Шахкелдов, О. И. Андреева, И. М. Алексеев, С. В. Бурданова, В. И. Радченко, В. А. Морквин, М. А. Дрягин, Ю. Ю. Чурилов, В. Н. Андросенко, И. Н. Кондрат (Federația Rusă). Cu toate acestea, în spațiul geografic al Republicii Moldova, nu a fost elaborată nicio lucrare monografică dedicată prezumției de nevinovăție în procesul penal.

Apreciindu-se la justa valoare eforturile autorilor care au tratat multiple aspecte ale prezumției de nevinovăție în procesul penal, se menționează că în lucrările acestora nu și-au găsit reflectare problemele realizării acestui principiu, în cazul în care învinuitul, inculpatul este de acord cu acuzarea adusă; nu este cercetat modul în care se realizează prezumția de nevinovăție în cazul decesului bănuitului sau învinuitului. Totodată, în contextul îmbunătățirii cadrului de reglementare procesual-penal, este evidentă necesitatea unei cercetări minuțioase a specificului realizării prezumției de nevinovăție în cadrul probatoriului, în raport cu faza urmăririi penale și în cursul judecării cauzelor penale în instanța de judecată.

Capitolul 2, intitulat ***Prezumția de nevinovăție în procesul penal: noțiune, importanță și reglementare***, este consacrat aspectelor referitoare la *sorgintea și evoluția noțiunii prezumției de nevinovăție în procedura penală*; *noțiunea și importanța prezumției de nevinovăție în procesul penal*; *esența și importanța consecințelor juridice care rezultă din prezumția de nevinovăție*.

Cel mai răspândit punct de vedere în chestiunea privind geneza prezumției de nevinovăție în știința juridică este cel conform căruia prototipul ei îl reprezintă următoarea regulă aplicată încă în

cadrul dreptului roman – *praesumptio boni viri*[1]. Conform acestei reguli, fiecare dintre participanții la raporturile juridice se considerau a fi de bună-credință până la demonstrarea contrariului. În același timp, lipsa bunei-credințe a persoanei urma a fi demonstrată de persoana care invoca lipsa ei[2]. Prevederile atribuite la elementele prezumției de nevinovăție s-au consolidat ca teze juridice de sine stătătoare cu mult înainte de apariția ideii de „prezumție de nevinovăție" și separat de ea. Istoria practicii judiciare cunoaște cazuri de reglementare normativă a mai multor elemente ce constituiau prezumția de nevinovăție a învinuitului, însă fără proclamarea unui principiu „unificat", în sensul că învinuitul era considerat nevinovat, până când vinovăția acestuia va fi dovedită și stabilită printr-o sentință definitivă de condamnare. Procesele de judecată (penale și civile) erau guvernate de prezumția generală privind buna-credință a participanților la proces (*praesumptio boni viri*). Or, ar fi vorba despre forma acuzatorială a procesului penal, caracteristică pentru Roma Antică în perioada Republicii[3].

Având în vedere perioada Evului Mediu, se evidențiază teoria confirmării vinovăției învinuitului, care domina asupra prezumției de nevinovăție. În cele ce au urmat pe durata secolelor XI-XIV, caracterizată prin centralizarea slabă a puterii de stat, un rol important l-au avut legile anumitor orașe mari. Analiza acestor exemple de reglementare normativă a chestiunilor privind recunoașterea persoanelor ca fiind nevinovate ne vorbește despre faptul că, în acea perioadă istorică, pretutindeni se punea accent pe prezumția de vinovăție. Persoana era recunoscută automat ca vinovată și, în cazul apariției anumitor bănuieli sau învinuiri în privința sa, ea era impusă să demonstreze contrariul în fața factorilor de decizie.

Un imbold pentru evoluția prezumției de nevinovăție a reprezentat-o Marea Revoluție Franceză, prin care masele revoluționare tindeau să „dezasambleze" sistemul juridic și de administrare învechit. Așadar, formulată în Franța în anul 1789, în Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului, prezumția de nevinovăție a constituit o reacție democratică împotriva sistemului inchizitorial al procesului penal. Cu toate acestea, abia la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea, prezumția de nevinovăție a obținut o recunoaștere în mediul științific, fiind materializate normativ mai multe consecințe care derivau din prevederile ei.

---

[1] ФОЙНИЦКИЙ, И. Я. *Курс уголовного судопроизводства*. Том II. СПб: Изд. Альфа, 1996, с. 245.
[2] МОРКВИН, В. А. *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*. Дисс. … канд. юр. наук. Тюмень, 2008. с. 62.
[3] **BRIA, Iu.** Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. In: *Buletinul Științific al Universității de Stat „B. P. Hașdeu" din Cahul. Științe sociale*. 2021, nr. 2, p. 119.

Acest paragraf mai include și o analiză a specificului evoluției prezumției de nevinovăție în legea procesual-penală a diferitor state occidentale (Marea Britanie, Franța, SUA, Germania, Italia), urmărind și ulterioara reflectare a acestor reglementări în actele juridice cu valoare internațională.

Se afirmă că prezumția de nevinovăție a reprezentat reacția societății față de aspectele negative ale procesului judiciar penal. Pe cât de tare erau afectate interesele societății prin laturile negative ale procesului penal (tortura, reținerea și arestul abuziv, lipsa de publicitate etc.), cu atât mai consistent au apărut multiple premise ale materializării și reglementării prezumției de nevinovăție a învinuitului[4].

S-a constatat că respectivul principiu este consfințit în Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948)[5], în art. 11, alin. (1), potrivit căruia „Orice persoana acuzată de comiterea unui act cu caracter penal are dreptul să fie presupusă nevinovată, până când vinovăția sa va fi stabilită în mod legal în cursul unui proces public în care i-au fost asigurate toate garanțiile necesare apărării sale”[6].

Convenția Europeană a Drepturilor Omului (1950)[7], în art. 6, alin. (2), stabilește: „Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată, până ce vinovăția sa va fi legal stabilită”.

Pactul Internațional cu privire la Drepturile civile și politice[8], în art. 14, alin. (2), înscrie: „Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale este prezumată a fi nevinovată, cât timp culpabilitatea sa nu a fost stabilită în mod legal”.

În cadrul UE a fost adoptată Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale[9], din nevoia de a consolida principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și a altor decizii judiciare în interiorul Uniunii Europene. Garantarea aplicării acestui principiu de către statele membre UE a presupus ca statele membre să se crediteze, reciproc, cu încredere în ceea ce privește echitabilitatea procedurilor penale desfășurate în sistemele naționale de justiție, iar pentru a dobândi această încredere reciprocă, a fost necesară instituirea unor minime garanții procedurale, comune tuturor statelor membre; una dintre

---

[4] **BRIA, Iu**. Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. Op. cit., p. 119.
[5] THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. București: Ed. Hamanciu, 2008, p. 78.
[6] Declarația Universală a Drepturilor Omului. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217 A (III) din 10.12.1948. În: *Tratate internaționale*. Vol. I. Chișinău, 2001. p. 11-18.
[7] Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Semnată de către RM la 13 iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1298-XIII din 24 iulie 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 54-55/502.
[8] Pactul Internaţional cu privire la drepturile civile şi politice. Adoptat prin Rezoluţia Adunării Generale a ONU nr.2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, art.9 alin.4. În : *Tratate internaţionale la care Republica Moldova este parte*. Vol. I. Chişinău, 1998. p. 30-50.
[9] Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale. [online], [citat 03.01.2025]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex%3A32016L0343

aceste garanții fiind reprezentată de respectarea și aplicarea prezumției de nevinovăție în statele membre[10].

Cu referire la definiția prezumției de nevinovăție s-a stabilit că, termenul „prezumție" provine de la latinescul *praesumptio,* care din punct de vedere etimologic, presupune: 1) utilizare anticipată; 2) presupunere, așteptare; 3) infirmare anticipată a obiecțiilor, excluderea și prevenirea anticipării; 4) utilizare prematură; 5) prejudecată. Prin urmare, termenul „prezumție" era unul polisemantic, însă, odată cu trecerea timpului, acesta a început să fie perceput ca: 1) presupunere, considerată adevărată, până la dovedirea contrariului; 2) prezumție de nevinovăție (în cadrul proceselor judiciare penale, prevedere conform căreia persoana este considerată nevinovată până când vinovăția ei va fi demonstrată în ordinea prevăzută de lege). Au fost analizate și unele opinii ale doctrinarilor, conform cărora din principiul european al prezumției de nevinovăție decurg, în mod distinct, următoarele reguli: sarcina probei incumbă părții urmăritoare; îndoiala profită acuzatului; dreptul acuzatului de a adopta o atitudine pasivă; interdicția recurgerii la detenția preventivă pentru a exercita o represiune imediată; respectarea prezumției de nevinovăție în comunicarea presei; interdicția pentru un tribunal de a dezvălui, în cursul unui proces, opinia sau convingerea sa în privința faptelor reproșate acuzatului.

S-a conchis că principiul prezumției de nevinovăție reprezintă garanția de bază a realizării și apărării drepturilor persoanei în procesul penal. Influența multilaterală a prezumției de nevinovăție asupra determinării poziției procesuale a persoanei se reflectă, în primul rând, în faptul că prezumția determină starea juridică inițială a ei – starea de nevinovăție, starea persoanei care nu este recunoscută vinovată de comiterea infracțiunii, în ordinea stabilită de lege, printr-o hotărâre definitivă a instanței de judecată și, respectiv, care dispune de toate drepturile și libertățile garantate de lege. Prezumarea nevinovăției persoanei trase la răspundere penală, reprezintă o garanție procesuală care asigură drepturile și libertățile ei.

Prezumția de nevinovăție influențează întregul sistem al procesului penal, însă acțiunea acesteia se resimte cel mai mult în cadrul instituțiilor procesual-penale legate, în primul rând, de probarea vinovăției persoanei în comiterea infracțiunii și de situațiile care presupun posibilitatea îngrădirii drepturilor și libertăților persoanelor trase la răspundere penală[11].

Referitor la identificarea consecințelor juridice care rezultă din prezumția de nevinovăție, a fost analizat textul dispozițiilor de la art. 8 CPP, din care s-a dedus: 1) sarcina probei este de

[10] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. București: Ed. Universul Juridic, 2024, p. 101.
[11] JITARIUC, V., **BRIA, Iu**. Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. In: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova. Științe juridice* [online]. 2022, nr. 16, p. 171.

competența acuzării; 2) combaterea, infirmarea argumentelor, invocate în apărarea bănuitului, învinuitului este pusă, de asemenea, pe umerii acuzării; 3) sentința de condamnare nu poate fi întemeiată pe presupuneri; 4) persoana acuzată nu este obligată să-și dovedească nevinovăția; 5) toate dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului.

Cu privire la legătură dintre prezumția de nevinovăție și alte prevederi ale legislației procesual-penale, s-a stabilit: 1) interdicția de a pune sarcina probei asupra bănuitului, învinuitului, inculpatului (art. 8 CPP); 2) asigurarea dreptului la apărare bănuitului, învinuitului, inculpatului (art. 17 CPP); 3) recunoașterea vinovăției de către învinuit poate fi pusă la baza acuzării, doar în caz de confirmare a ei prin totalitatea probelor administrate în cauza penală (art. 103 CPP); 4) judecata se desfășoară doar în privința învinuitului și doar cu referire la acuzarea care i se aduce (art. 325 CPP); 5) constatarea cerinței privind inadmisibilitatea pronunțării unei sentințe de condamnare întemeiate pe presupuneri și posibilitatea pronunțării ei doar în condițiile în care, în cadrul ședinței de judecată, a fost dovedită vinovăția inculpatului în comiterea infracțiunii (art. 384, 385 și 389 CPP).

Rezumând succint întregul spectru de consecințe care derivă din prevederile prezumției de nevinovăție, s-a conchis:

1) Organele de drept și persoanele cu funcție de răspundere care efectuează urmărirea penală, precum și reprezentanții mass-media nu sunt în drept să se expună în privința vinovăției bănuitului, învinuitului până la intrarea în vigoare a sentinței de condamnare, pronunțate de instanța de judecată (până ea devine irevocabilă). Această consecință este reflectată, parțial, în art. 8 alin. (1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova;

2) Nicio persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere penală și condamnată. Rudele apropiate și alți participanți cointeresați ai procesului penal, precum și alte persoane sunt în drept să obiecteze împotriva încetării urmăririi penale în privința bănuiților sau învinuiților decedați;

3) Nimeni nu poate fi recunoscut în calitate de bănuit sau pus sub învinuire decât în baza temeiurilor, în condițiile și ordinea prevăzută de lege. Această consecință avertizează organele de drept și persoanele cu funcție de răspundere, care efectuează urmărirea penală, în privința inadmisibilității punerii persoanei sub învinuire în lipsa temeiurilor suficiente;

4) În cadrul procesului penal urmează a fi stabilite circumstanțele care demască sau care pot achita bănuitul, învinuitul; circumstanțele care agravează sau atenuează răspunderea, precum și cele care pot determina eliberarea de răspundere penală și de pedeapsa penală. Această consecință este

reflectată în mai multe norme procesual-penale (art. 96, 296, 385, 389, 394 ș.a. Cod de procedură penală al Republicii Moldova);

5) Obligativitatea dovedirii vinovăției bănuitului, învinuitului este pusă, în exclusivitate, în sarcina acuzării. Or, aceasta înseamnă că instanța de judecată, procurorul, organul de urmărire penală nu sunt în drept să pună obligația dovedirii nevinovăției în sarcina bănuitului, învinuitului, precum și să-l constrângă pentru a face declarații (art. 8, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova);

6) Bănuitul, învinuitul nu este obligat să-și dovedească nevinovăția sa, iar tăcerea bănuitului, învinuitului nu reprezintă o recunoaștere a vinovăției de către acesta sau o circumstanță care ar confirma învinuirea. Prima parte a acestei consecințe este prevăzută în art. 8, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, iar cea de-a doua nu are fixare normativă. Dar, în ciuda acestui fapt, conform prezumției de nevinovăție, învinuitul este considerat nevinovat până la pronunțarea sentinței de condamnare de către instanța de judecată, iar tăcerea lui nu influențează, în nicio măsură, stabilirea vinovăției;

7) Recunoașterea de către învinuit a vinovăției sale poate fi pusă la baza sentinței de condamnare, doar dacă această recunoaștere este confirmată prin probele colectate în cadrul cauzei penale. Recunoașterea vinovăției de către învinuit nu reprezintă o recunoaștere a vinovăției învinuitului de către stat. Această consecință deriva din prevederile art. 103, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova;

8) Negarea învinuirii nu are prioritate față de alte probe, urmând a fi examinată în mod obligatoriu. Or, această consecință poate fi justificată prin faptul că recunoașterea vinovăției reprezintă prin sine o probă ordinară, consecință care, de asemenea, se bazează pe prevederile art. 103, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova;

9) Toate dubiile care nu pot fi înlăturate, atât în privința circumstanțelor care confirmă, cât și a celor care infirmă învinuirea, urmează a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului. Alin. (3) art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova concretizează că anume „dubiile în probarea învinuirii” care nu pot fi înlăturate în condițiile prevăzute de legea procesual-penală se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului;

10) Nicio hotărâre a instanței de judecată nu poate predetermina chestiunea referitoare la vinovăția persoanelor care nu au participat în cadrul proceselor penale în calitate de inculpați.

În acest fel, putem observa că, deși prezumția de nevinovăție ne vorbește doar despre faptul că persoana bănuită, acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată, atâta timp cât

nevinovăția sa nu-i va fi dovedită într-un proces penal public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă – din această prevedere derivă un număr cu mult mai mare de consecințe, decât cele care se regăsesc nemijlocit în textul art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova.

Consecințele care derivă din prezumția de nevinovăție lărgesc și concretizează prevederile ei. Datorită lor, în legea procesual-penală sunt fixate clar regulile de care urmează să se ghideze organele de drept și persoanele cu funcție de răspundere, care efectuează urmărirea penală, precum și alți participanți la procesul penal, pentru a nu încălca prevederile prezumției de nevinovăție.

Însă nu toate consecințele prezumției de nevinovăție cunosc o fixare normativă. Astfel, consecința inadmisibilității declarațiilor cu privire la nevinovăția persoanei din partea reprezentanților mass-media, până la constatarea vinovăției acesteia printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă, nu se regăsește în Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Or, vom menționa că, în ceea ce privește sursele mass-media, toate momentele (pretențiile) legate de consecința inadmisibilității declarațiilor cu privire la nevinovăția persoanei din partea reprezentanților lor se soluționează, în mare parte, pe cale civilă, și nu sub aspect procesual penal, moment care trebuie să reprezinte obiectul unor viitoare cercetări științifice (și nu doar), în vederea identificării unor soluții și ajustări corespunzătoare în acest sens.

Capitolul 3, cu titlul ***Principiul prezumției de nevinovăție în cadrul fazelor prejudiciare și judiciare ale procesului penal,*** ia în discuție următoarele probleme: *prezumția nevinovăției și sarcina probei în cadrul fazelor prejudiciare și judiciare ale procesului penal*; *interpretarea dubiilor în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului*; *prezumția de nevinovăție și recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat*.

Referitor la *prezumția nevinovăției și sarcina probei în cadrul fazelor prejudiciare și judiciare ale procesului penal*, studiul se focusează pe o serie de constatări: termenul „sarcina probei" reprezintă o interpretare a expresiei latine *onus probandi* (sarcina de a dovedi), presupunând obligația dovedirii propriilor afirmații în cadrul unui litigiu judiciar. Legiuitorul a recunoscut învinuitul, *a priori*, în calitate de parte slabă, vulnerabilă a procesului penal, punându-l într-o poziție – pe cât e de posibil – favorabilă lui, lucru care este absolut firesc, el fiind în concordanță cu prevederile unui proces penal contradictorial. Totodată, este greu de supraestimat valoarea prezumției de nevinovăție. Ea nu doar cere ca persoana să fie considerată nevinovată, dar mai impune și un ritm specific al probatoriului, care reprezintă un element important în mecanismul procesului penal contradictorial. Prezumția de nevinovăție determină că sarcina probei nu poate fi pusă în sarcina învinuitului. Odată ce învinuitul

se consideră nevinovat până la intrarea în vigoare a hotărârii judecătorești, răsturnarea prezumției se pune în seama organelor care invocă vinovăția persoanei. Prezumția de nevinovăție determină regula privind interpretarea tuturor dubiilor în favoarea învinuitului. Regula privind interpretarea dubiilor în favoarea învinuitului ridică mai multe probleme procesuale în materia probelor. Art. 8 alin.(3) CPP RM, nu prevede expres cine are sarcina de a înlătura dubiile. Această obligație reiese din însăși natura *sarcinii probei.* Răsturnarea prezumției de nevinovăție este într-o legătură și o condiționare reciprocă cu demonstrarea prin probe a vinovăției. În lipsa certitudinii, prezumția de nevinovăție este garantată de principiul *in dubio pro reo*.

Prin urmare, realizarea consecinței privind lipsa obligațiunii bănuitului, învinuitului, inculpatului de a-și dovedi nevinovăția sa și, respectiv, obligațiunea dovedirii învinuirii de către partea acuzării, care derivă din prezumția de nevinovăție, constă în următoarele: 1) obligația dovedirii circumstanțelor care constituie obiectul probatoriului în cadrul cauzelor penale ține, în totalitate, de partea acuzării; 2) bănuitul, învinuitul, inculpatul, apărătorul lor nu sunt obligați să demonstreze nevinovăția; 3) bănuitul, învinuitul, inculpatul nu pot fi impuși să facă declarații sau să prezinte probele pe care le dețin; 4) refuzul bănuitului, învinuitului sau inculpatului de a participa la procedeele probatorii nu poate avea consecințe negative pentru aceștia, nici în ceea ce privește recunoașterea lor ca nevinovați, nici în ceea ce privește stabilirea categoriei și măsurii pedepsei.

Analizând prevederile legale referitoare la interpretarea dubiilor de neînlăturat în favoarea bănuitului, învinuitului sau inculpatului, se observă că, inițial, activitatea organelor de urmărire penală se bazează pe anumite dubii, care, pe parcursul procedurii, sunt confirmate sau infirmate, combătute. Trecerea de la dubii către încredere și certitudine, de la presupuneri la concluzii categorice și fundamentate, de la probabilitate la exactitate, constituie o caracteristică a practicii cognitive și a cercetării circumstanțelor cauzelor penale, în special. Procesul de tranziție de la cunoștințe probabile la cele autentice în cadrul cauzelor penale reprezintă un demers complex și provocator.

Dubiile de neînlăturat care persistă trebuie să aibă un caracter obiectiv și să rezulte din imposibilitatea extinderii informațiilor probatorii privind circumstanțele cauzei, în contextul continuării probatoriului în cadrul procesului penal. Astfel, se vizează acele situații în care, din punct de vedere obiectiv, nu se pot colecta probe suficiente pentru a stabili prezența sau absența datelor de fapt necesare, iar în acest sens, inculpatul trebuie să fie achitat, conform principiului prezumției de nevinovăție. Mai mult, lipsa probelor în acuzare trebuie să determine încetarea urmăririi penale în faza de urmărire penală, iar nerespectarea acestei norme nu poate fi justificată prin motive obiective, ci reprezintă, de fapt, o eroare a organului de urmărire penală.

Importanța dubiilor în procesul stabilirii adevărului este dublă: pe de o parte, ele ne atrag atenția asupra „petelor albe” în înțelegerea faptelor și evenimentelor cercetate, ferindu-ne astfel de concluzii premature și nechibzuite, iar pe de altă parte, ne stimulează să căutăm informațiile care ne lipsesc. În acest context, consecința prezumției de nevinovăție privind interpretarea dubiilor care nu pot fi înlăturate în favoarea bănuitului, învinuitului sau inculpatului se realizează în cadrul probatoriului, în conformitate cu următoarele principii: 1) doar dubiile ce nu pot fi înlăturate trebuie interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului sau inculpatului; aceste dubii, apărute atât în ceea ce privește circumstanțele ce confirmă învinuirea, cât și în cele care o infirmă sau combat, vor fi interpretate în interesul acestora; 2) această regulă protejează drepturile bănuitului, învinuitului și inculpatului, prevenind și excluzând, în același timp, acuzațiile nefondate ale organelor competente, inclusiv cele bazate pe propriile lor îndoieli; 3) urmărirea penală trebuie să se desfășoare într-un volum maxim, în care toate dubiile să fie înlăturate, fie excluse din argumentele care susțin învinuirea, urmând a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului sau inculpatului.

În ceea ce privește *prezumția de nevinovăție și recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat*, la care se referă *subcapitolul 3.3*, este argumentată poziția că numai în măsura în care în privința persoanei există probe că a comis o infracțiune și împotriva sa este formulată o învinuire, în cursul urmăririi penale, la terminarea căreia, în urma administrării probelor, se va demonstra sau nu vinovăția respectivei persoane și, pe cale de consecință, va trebui să fie adoptată o soluție, cuprinsă în forma unei ordonanțe, după caz, de scoatere de sub urmărirea penală sau de încetare a urmăririi penale, fie rechizitoriul cu trimiterea cauzei în instanța de judecată.

Referitor la declarațiile învinuitului sau inculpatului, s-a stabilit că acestea prezintă importanță în procesul penal, în special pentru faptul că ele conțin și apărările pe care acesta înțelege să le facă, precum și indicarea probelor cu care ar putea să le dovedească. Din momentul în care declarațiile învinuitului sau inculpatului conțin astfel de apărări, organele de urmărire și procurorul sunt obligați să le verifice și să administreze probele indicate, pentru a constata temeinicia lor. Obținerea declarațiilor de la învinuit sau inculpat reprezintă o obligație pentru organul de urmărire penală, procuror și judecător, dar, totodată, ele constituie și un drept pentru acuzat. În cazurile în care bănuitul sau învinuitul recunoaște vinovăția, organul de urmărire penală, având dreptul de a ghida investigațiile și de a lua decizii privind efectuarea unor acțiuni de urmărire penală, poate ajunge, adesea, să analizeze circumstanțele infracțiunii într-o manieră superficială, trecând cu vederea detalii de o importanță majoră.

Conform prevederilor art. 8 alin.(1) CPP RM, se aplică regula potrivit căreia acuzatul este considerat prezumat nevinovat, chiar și atunci când își recunoaște vinovăția. Mai mult, prezumția de nevinovăție continuă să fie valabilă până când va fi infirmată prin depășirea a două componente esențiale: 1) vinovăția trebuie să fie dovedită; 2) vinovăția trebuie să fie constatată printr-o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare. Până la demonstrarea vinovăției și la constatarea acesteia printr-o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare, învinuitul sau inculpatul trebuie considerat nevinovat, iar toate consecințele prezumției de nevinovăție trebuie aplicate în cazul său. Prezumția veridicității hotărârii judecătorești presupune că o decizie într-o cauză penală este considerată conformă cu adevărul până când nu este casată de o instanță superioară, având rădăcini în celebra regulă a dreptului roman *res judicata pro veritate habetur* (hotărârea judecătorească se recunoaște ca veridică).

Se cere a fi menționat faptul că prezumția de nevinovăție nu împiedică organele de urmărire sau procurorul de a fi siguri de vinovăția persoanei; în caz contrar, acest fapt ar împiedica asigurarea calității urmăririi penale, descoperirea rapidă și completă a infracțiunilor, identificarea făptuitorilor etc.

Un interes aparte prezintă chestiunea privind legătura dintre prezumția de nevinovăție și examinarea cauzelor penale în cadrul procedurilor speciale. Examinarea cauzelor penale în cadrul procedurilor speciale este posibilă în următoarele situații:

1) în caz de cerere a inculpatului privind judecarea cauzei penale în baza probelor administrate în faza de urmărire penală (art. 364^1 Cod de procedură penală al Republicii Moldova);

2) în caz de încheiere de către învinuit, inculpat a unui acord de recunoaștere a vinovăției (Secțiunea I, Capitolul III, Titlul III, art. 504-509 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova);

3) prin încheierea unui acord de cooperare (Secțiunea II, Capitolul III, Titlul III, art. 509^1-509^9 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova).

În cazul examinării chestiunii referitoare la coraportul dintre prezumția de nevinovăție și procedurile speciale de examinare a cauzelor penale, pot apărea unele incertitudini și dificultăți, deoarece recunoașterea de către învinuit, inculpat a vinovăției sale reprezintă condiția aplicării acestor proceduri speciale. În același timp, în conformitate cu prevederile prezumției de nevinovăție, învinuitul, inculpatul trebuie considerat în continuare ca fiind nevinovat.

Recunoașterea comiterii infracțiunii de către bănuit, învinuit sau inculpat nu constituie, în niciun caz, un temei pentru confirmarea vinovăției lor. Prezumția de nevinovăție le garantează

păstrarea statutului de persoane nevinovate până la pronunțarea unei hotărâri definitive din partea instanței de judecată, iar în anumite cazuri (precum cele de împăcare a părților) până la luarea unei hotărâri respective de către procuror. În acest sens, este important de menționat că recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit sau inculpat reprezintă un drept al acestora, care poate atrage consecințe pozitive pentru ei, dar nu constituie o obligație.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele obținute în procesul de elaborare a prezentei teze de doctorat s-au materializat în următoarele: a fost stabilit gradul de reglementare a domeniului de studiu (3, pp. 110-121; 120, pp. 8-14; Capitolul 1); au fost identificate lacunele cadrului legal în materia prezumției de nevinovăție (7, pp. 364-370; 119, pp. 8-14; Capitolul 2 și 3); a fost expusă și analizată evoluția istorică a principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal (3, pp.110-121; 73, pp.74-80; 120, pp. 8-14; Capitolul 2); a fost analizată legătura principiului prezumției de nevinovăție cu alte principii ale procesului penal și consecințele care derivă din acest principiu (5, pp. 112-117; 7, pp. 364-370; Capitolul 2); a fost analizat specificul aplicării prezumției de nevinovăție în caz de recunoaștere a vinovăției de către învinuit, inculpat și particularitățile adoptării unor hotărâri procesual-penale în asemenea cazuri (134, pp. 58-66; Capitolul 3); a fost descrisă sarcina probei în cadrul fazelor prejudiciare și judiciare ale procesului penal și a fost cercetat cu lux de amănunte specificul interpretării dubiilor în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului (7, pp. 364-370; 72, pp. 170-185; 8, pp. 354-363; Capitolul 3); au fost realizate unele investigații în dreptul procesual penal comparat în materia prezumției de nevinovăție (100, pp. 74-80; 120, pp. 8-14; Capitolul 2); au fost elaborate concluzii și expuse multiple propuneri și recomandări privind modificarea și completarea legii procesual-penale a Republicii Moldova (art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova), în vederea aplicării eficiente și în strictă conformitate cu legea a acestui principiu (3, p. 120; 5, p. 117; 7, p. 369-370; 8, p. 363; 72, p. 184; 134, p. 66; 150, p. 13; Concluziile la Capitolul 2 și Capitolul 3).

Cercetarea aspectelor teoretice și practice ale temei au determinat următoarele rezultate:

1) a fost realizată periodizarea etapelor de bază ale apariției și consolidării noțiunii de prezumție a nevinovăției în procesul penal: a) prezumția bunei-credințe a cetățenilor (perioada antică); b) prezumția de vinovăție (perioada Evului mediu); c) recunoașterea prezumției de nevinovăție în legislația unor state (proces demarat după Marea Revoluție Franceză din 1789); d) recunoașterea principiului prezumției de nevinovăție la nivel internațional;

2) au fost înaintate propuneri în vederea definirii conceptului prezumției de nevinovăție în procesul penal;

3) a fost promovată ideea că prezumția de nevinovăție și consecințele ei reprezintă baza probatoriului în cadrul procesului penal, ea asigurând egalitatea părților în condițiile unui proces contradictorial;

4) a fost menționat, expus și lărgit cercul de consecințe care derivă din prezumția de nevinovăție, fiind discutate mai multe aspecte, în acest sens (organele de drept și persoanele cu funcții

de răspundere, precum și reprezentanții mass-media nu sunt în drept să se expună în privința vinovăției bănuitului, învinuitului, inculpatului, până ea nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă; rudele apropiate ale bănuitului, învinuitului, inculpatului decedat, precum și alte persoane cointeresate au dreptul să obiecteze împotriva încetării urmăririi penale; tăcerea bănuitului, învinuitului, inculpatului și înlăturarea lui de la apărare nu reprezintă o recunoaștere a vinovăției sau o circumstanță care confirmă bănuiala sau învinuirea; recunoașterea de către bănuit, învinuit a vinovăției sale nu reprezintă o recunoaștere a vinovăției acestora de către stat; negarea învinuirii nu are prioritate în raport cu alte probe, urmând a fi examinată în mod obligatoriu; în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului trebuie interpretate nu doar dubiile privind vinovăția lor, ci și toate dubiile care nu pot fi înlăturate; nici o hotărâre judecătorească nu poate predetermina soluționarea chestiunii privind vinovăția persoanei care nu a participat anterior în calitate de inculpat la examinarea cauzei penale);

5) s-a argumentat că obligațiunea de acorda ajutor, asistență organelor de urmărire penală în cercetarea faptei infracționale, în demascarea și urmărirea coparticipanților la infracțiune, care apare la învinuit, inculpat în caz de aplicare a procedurilor speciale, nu reprezintă o punere a sarcinii probei pe umerii apărării și nu contravine prevederilor prezumției de nevinovăție;

6) s-a argumentat că o asemenea consecință a prezumției de nevinovăție, cum este interpretarea tuturor dubiilor care nu por fi înlăturate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului (atât în privința vinovăției, cât și cu privire la circumstanțele care combat acuzarea), asigură examinarea completă, obiectivă și sub toate aspectele a cauzei penale;

7) s-a constatat că aplicarea procedurilor speciale (sumare) în privința învinuitului, inculpatului care este de acord cu învinuirea adusă presupune recunoașterea vinovăției de către aceștia, dar, în același timp, specificându-se că o asemenea recunoaștere reprezintă un drept, și nu o obligațiune a învinuitului, inculpatului;

8) materializarea unui complex vast de concluzii și recomandări privind completarea și perfecționarea normelor procesual-penale legate, în special, de specificul și condițiile realizării prevederilor prezumției de nevinovăție în cadrul probatoriului procesual-penal.

În urma cercetării complexe a temei tezei de doctorat, a fost ***soluționată problema științifică importantă,*** care constă în identificarea și analiza consecințelor prezumției de nevinovăție în procesul penal prin prisma prevederilor reglementărilor naționale și internaționale, fapt de natură să contribuie la eficientizarea protecției bănuitului, învinuitului, inculpatului de la condamnări neîntemeiate și abuzive, contrare prevederilor prezumției de nevinovăție.

Problema științifică importantă a fost demonstrată prin concluziile elaborate în baza ipotezei de cercetare, după cum urmează:

1. Evoluția prezumției de nevinovăție are o istorie îndelungată, iar etapele principale ale formării și consolidării acesteia sunt următoarele: a) prezumția bunei-credințe a persoanei (în perioada antică a istoriei mondiale); b) prezumția de vinovăție (în perioada Evului Mediu); c) recunoașterea prezumției de nevinovăție în anumite state (începând cu Marea Revoluție Franceză din 1789); d) recunoașterea prezumției de nevinovăție la nivel internațional (în etapa contemporană, prin implementarea prevederilor referitoare la acest principiu).

2. Schimbările din societate, pe măsură ce aceasta a evoluat, au determinat o dezvoltare constantă a noțiunii de prezumție a nevinovăției, atât din perspectivă practică, cât și în doctrina dreptului procesual penal. În prezent, aceasta reprezintă un mecanism juridic esențial, care contribuie semnificativ la protecția bănuitului, învinuitului și inculpatului împotriva condamnărilor neîntemeiate și abuzive.

3. În Republica Moldova, în ultimele trei decenii, spre deosebire de alte state (precum România, Federația Rusă etc.), nu au fost elaborate studii științifice monografice dedicate subiectului prezumției de nevinovăție în procesul penal. În acest context, lucrarea de față vine să completeze această lacună doctrinară în materia științei procesual-penale din Republica Moldova

4. Persoanele interesate în stabilirea vinovăției sau nevinovăției celor decedați, care au fost implicate în proces, pot solicita dovedirea circumstanțelor și stabilirea vinovăției acestora, în conformitate cu principiul prezumției de nevinovăție. Astfel, se vor evita situațiile în care urmărirea penală față de persoanele bănuite, învinuite sau inculpate este încetată, deși acestea nu au comis infracțiuni.

5. Din prevederile prezumției de nevinovăție derivă numeroase consecințe, dintre care unele sunt specificate în art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Acestea includ interpretarea în favoarea bănuitului, învinuitului sau inculpatului a dubiilor de neînlăturat în probarea învinuirii, precum și punerea sarcinii probei și a infirmării argumentelor invocate în apărare pe umerii acuzării.

6. Unele consecințe ale prezumției de nevinovăție sunt reglementate în alte norme procesual-penale, care nu se referă direct la acest principiu. Printre acestea se numără asigurarea dreptului la apărare al bănuitului, învinuitului sau inculpatului, examinarea cauzei penale exclusiv în privința persoanei învinuite și doar în legătură cu învinuirea formulată etc. Există și consecințe care nu sunt

reglementate expres în normele juridice, dar care reprezintă concluzii logice rezultate din interpretarea acestora. De exemplu, nicio persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere penală și condamnată.

7. Organele de urmărire penală, persoanele cu demnitate publică, implicate în realizarea procesului penal, precum și mijloacele de informare în masă nu pot face declarații cu privire la vinovăția bănuitului, învinuitului sau inculpatului, până când aceasta nu va fi stabilită printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

8. Nicio persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere penală și condamnată. Rudele apropiate și alți participanți interesați ai procesului penal au dreptul să obiecteze împotriva încetării procesului penal în privința bănuitului, învinuitului sau inculpatului decedat.

9. Consecințele care derivă din prezumția de nevinovăție lărgesc și concretizează prevederile acesteia. Datorită lor, legea stabilește clar regulile pe care trebuie să le urmeze reprezentanții organelor de drept care efectuează procesul penal, precum și ceilalți participanți la proces, pentru a nu încălca prezumția de nevinovăție.

10. Obligativitatea dovedirii vinovăției bănuitului, învinuitului sau inculpatului revine, în exclusivitate, părții acuzării. Organul de urmărire penală, procurorul și instanța de judecată nu au dreptul să transfere obligația dovedirii în sarcina învinuitului sau a altor participanți ai procesului penal.

11. Bănuitul, învinuitul sau inculpatul nu este obligat să-și demonstreze vinovăția, iar tăcerea acestuia nu poate fi interpretată ca o recunoaștere a vinovăției sau ca o circumstanță care confirmă acuzarea. Bănuitul, învinuitul sau inculpatul este considerat nevinovat, până la pronunțarea sentinței instanței de judecată, iar tăcerea sa nu influențează în niciun fel stabilirea vinovăției.

12. Nicio hotărâre judecătorească nu poate predetermina decizia referitoare la vinovăția persoanelor care nu au participat la examinarea cauzelor penale cu statut de inculpat.

13. Refuzul bănuitului, învinuitului sau inculpatului de a participa la probatoriu nu trebuie să aibă consecințe negative pentru el, nici în ceea ce privește recunoașterea nevinovăției sale, nici în ceea ce privește determinarea caracterului și mărimii pedepsei.

14. În cazurile în care învinuitul, inculpatul beneficiază de dreptul său privind examinarea cauzei penale în procedură specială, el își asumă anumite obligațiuni care-i limitează posibilitatea de a se folosi de drepturile care derivă din prezumția de nevinovăție.

15. Urmărirea penală trebuie efectuată într-un volum maxim posibil, în cadrul căreia toate dubiile urmează a fi înlăturate ori excluse dintre argumentele care confirmă învinuirea, urmând a fi interpretate în interesul învinuitului.

16. Interpretarea în interesul învinuitului a dubiilor care nu pot fi înlăturate, atât în privința circumstanțelor care confirmă, cât și a celor care infirmă acuzarea, are ca scop asigurarea unei cercetări complete, obiective și sub toate aspectele a cauzei penale.

17. Recunoașterea de către bănuit, învinuit sau inculpat a vinovăției sale nu constituie o recunoaștere a vinovăției acestora din partea statului. În caz de recunoaștere de către bănuit, învinuit, inculpat a vinovăției, în calitate de probă figurează nu această recunoaștere, ci faptele comunicate în procesul audierii lor.

18. Recunoașterea de către învinuit sau inculpat a vinovăției sale nu poate constitui baza învinuirii, fără a fi confirmată prin alte probe. Organele de urmărire penală sunt obligate să efectueze urmărirea penală în volum deplin, chiar și în situația în care bănuitul sau învinuitul, prin declarațiile făcute, își recunosc vinovăția în totalitate.

19. Recunoașterea vinovăției de către bănuit sau învinuit nu trebuie să determine diminuarea volumului acțiunilor de urmărire penală, ci doar să influențeze focalizarea și determinarea direcției acestora.

20. Aplicarea procedurilor speciale de examinare a cauzelor penale, precum și încetarea urmăririi penale (procesului penal) în legătură cu împăcarea părților sunt imposibile fără recunoașterea de către învinuit sau inculpat a vinovăției sale. Totuși, recunoașterea vinovăției reprezintă un drept al acestora, nu o obligațiune.

Descrierea contribuțiilor personale, cu sublinierea semnificației teoretice și a valorii practice a acestora. *Contribuțiile personale* s-au materializat în cercetarea complexă și substanțială a prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal, fiind identificate și specificate trăsăturile și caracteristicile acestuia. Am reușit să analizăm procesul de apariție și evoluția principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal al Republicii Moldova și al altor state, am expus noțiunea acestuia, am analizat importanța lui și, nu în ultimul rând, ne-am concentrat pe acele consecințe care derivă din prevederile și conținutul prezumției de nevinovăție. De asemenea, am supus unei examinări complexe corelația dintre prezumția de nevinovăție și sarcina probei în cadrul fazelor judiciare și prejudiciare ale procesului penal; am relatat despre condițiile și specificul interpretării dubiilor în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului și, în fine, ne-am concentrat și pe specificul aplicării prevederilor prezumției de nevinovăție, în caz de recunoaștere a vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat.

Cercetarea realizată s-a finalizat cu multiple propuneri relevante pentru doctrina și practica procesului penal și cu un spectru variat de recomandări privind modificarea și completarea textului

art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, în vederea eficientizării protecției persoanelor bănuite, învinuite, inculpate de comiterea faptelor infracționale. În acest sens, au fost invocate multiple păreri și opinii din doctrina dreptului procesual penal, fiind realizată și o analiză fundamentală a activității practice a organelor de drept în materia respectării și aplicării corespunzătoare a prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării este determinată de caracterul complex al cercetării bazelor teoretico-științifice ale aplicării și realizării prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal. De asemenea, pentru prima dată în doctrina procesual-penală din țara noastră, a fost cercetat specificul realizării prevederilor prezumției de nevinovăție în cazurile în care învinuitul, inculpatul își recunosc vinovăția, solicitând examinarea cauzelor penale conform unor proceduri speciale (sumare). Printre cele mai importante rezultate ale cercetării ce caracterizează noutatea și originalitatea științifică a tezei de doctor pot fi relevate și următoarele momente: au fost identificate și analizate etapele istorice de bază ale apariției și consolidării prezumției de nevinovăție; a fost definită noțiunea de „prezumție de nevinovăție"; a fost analizat și propus un sistem specific de consecințe care derivă din prevederile prezumției de nevinovăție; au fost formulate mai multe concluzii de ordin teoretic cu privire la corelația prezumției de nevinovăție și sarcina probei; a fost efectuată o analiză substanțială a opiniilor teoretice și a practicii judiciare în materia specificului interpretării dubiilor în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului – toate aceste momente servind, în totalitatea lor, ca temei pentru înaintarea anumitor recomandări *de lege ferenda,* în vederea completării, modificării normelor procesual-penale și a eficientizării aplicării corespunzătoare a prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în activitatea organelor de drept.

Baza legală și empirică a studiului este reprezentată de: a) prevederile art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova; b) prevederile art. 21 din Constituția Republicii Moldova; c) reglementările în materia prezumției de nevinovăție, reflectate în actele internaționale la care Republica Moldova este parte (art. 11, alin. (1) din Declarația Universală a Drepturilor Omului din anul 1948; art. 6, alin. (2), Convenția Europeană a Drepturilor Omului din anul 1950; în art. 14, alin. (2) din Pactul Internațional cu privire la Drepturile civile și politice); d) reglementările din procesul penal al altor state cu privire la prezumția de nevinovăție; e) jurisprudența (practica) națională și internațională relevantă în raport cu aplicarea și realizarea prevederilor prezumției de nevinovăție în procesul penal.

Baza științifică se bazează pe lucrările de specialitate, editate în Republica Moldova și în alte state, care abordează subiectul prezumției de nevinovăție în procesul penal. Pe parcursul cercetării acestui subiect, am pus accent și pe informațiile cu caracter empiric, care ne-au fost puse la dispoziție de către organele de drept (în special, de către instanțele de judecată).

Semnificația teoretică și valoarea practică a tezei. *Semnificația teoretică* a lucrării se regăsește în fundamentarea și argumentarea științifică a concluziilor referitoare la esența și importanța prezumției de nevinovăție, în revizuirea și consolidarea materialului conceptual, în reconceptualizarea reglementărilor juridice și a practicii judiciare privind realizarea prevederilor acestui principiu în cadrul probatoriului procesual penal, fapt care contribuie la dezvoltarea științei dreptului procesual penal, servind, în acest fel, în calitate de fundament pentru cercetările științifice ulterioare în materia principiului prezumției de nevinovăție. În aceeași ordine de idei, rezultatele cercetării științifice pot fi aplicate în activitatea practică a organelor de drept, pot contribui la perfecționarea prevederilor legii procesual-penale în ceea ce privește aplicarea corespunzătoare și în cunoștință de cauză a reglementărilor referitoare la prezumția de nevinovăție. Nu în ultimul rând, prin cercetarea efectuată, devine realmente posibilă și evidențierea, înlăturarea lacunelor din acest domeniu și soluționarea problemelor, apărute în practică, referitoare la aplicarea principiului prezumției de nevinovăție în strictă corespundere cu prevederile legii.

În același timp, *valoarea practică a tezei* constă în materializarea unor concluzii pertinente, capabile să îmbunătățească reglementările în materia prezumției de nevinovăție, să consolideze protecția drepturilor și libertăților persoanelor acuzate de comiterea faptelor infracționale, până la constatarea vinovăției lor printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă, hotărâre luată în cadrul unui proces judiciar public, unde vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării acestora, în strictă conformitate cu prevederile legii. Concluziile și recomandările lucrării pot să exercite o influență pozitivă asupra activității organelor judiciare, impunând respectarea reglementărilor și standardelor instituite, în vederea aplicării corespunzătoare a normelor referitoare la prezumția de nevinovăție, în strictă conformitate cu exigențele impuse de prevederile legii procesual-penale și ale actelor normative internaționale.

Date privind aprobarea rezultatelor. Cercetările științifice realizate în procesul elaborării tezei de doctor au reflectare în 11 (unsprezece) publicații ale autoarei (în reviste de specialitate din țară, de peste hotare, în rezumate ale comunicărilor conferințelor științifice naționale și internaționale, în cadrul diferitor manifestări științifice și științifico-practice, și anume: **1)** Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. În: Analele

științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova. Științe juridice. Nr. 16/2022; **2)** Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. În: Buletinul Științific al Universității de Stat „B. P. Hașdeu” din Cahul. Științe sociale. Nr. 2 (14)/2021; **3)** Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii. În: Materialele Conferinței științifice „Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”. Volumul IX. Partea I. USC. Cahul, 2022; **4)** Prezumția de nevinovăție și rolul ei în adoptarea hotărârilor procesual-penale. În: Revista Română de Criminalistică. Martie 2023, Volumul XXIV, Nr. 1 (133); **5)** Prezumția de nevinovăție și legătura acesteia cu alte principii ale procesului penal. În: Materialele Conferinței științifice naționale „Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ”. Ediția a VI-a, 10 decembrie 2020. Cahul, 2020; **6)** Prezumția de nevinovăție în sistemul prezumțiilor juridice. În: Revista Institutului Național al Justiției, Nr. 4(63)/2022; **7)** Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova. Științe juridice, nr. 16/2022; **8)** Respectarea prevederilor prezumției de nevinovăție la aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penală. În: Материалы Международной научно-практической конференции «Наука. Образование. Культура», посвященной 31-ой годовщине Комратского Государственного Университета, 11 февраля, 2022. Секция 4. Право и политические науки. Том 1. Комрат, 2022; **9)** Echilibrul dintre prezumția de nevinovăție și pornirea urmăririi penale. În: Materialele Conferinței științifice naționale a doctoranzilor, dedicată aniversării a 75-a a USM „Metodologii contemporane de cercetare și evaluare”, 23 aprilie 2021. Chișinău, 2021; **10)** Prezumția de nevinovăție și legătura acesteia cu alte principii ale procesului penal. În: Materialele Conferinței științifice naționale „Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ”. Ediția a VI-a, 10 decembrie 2020. Cahul, 2020; **11)** Sarcina probei și interpretarea dubiilor în virtutea prevederilor prezumției de nevinovăție. În: Материалы Международной научно-практической конференции «Наука. Образование. Культура», посвященной 31-ой годовщине Комратского Государственного Университета, 11 февраля, 2022. Секция 4. Право и политические науки. Том 1. Комрат, 2022.

Indicarea limitelor rezultatelor obţinute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate se reflectă în consolidarea și diversificarea cercetărilor științifice în domeniul principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal, cu evidente implicații în latura practică referitoare la aplicarea corespunzătoare a prevederilor din art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova. Rezultatele materializate de pe urma acestei cercetări se regăsesc în: analiza apariției și evoluției prezumției de

nevinovăție în procesul penal al Republicii Moldova și a altor state; definirea noțiunii de „prezumție de nevinovăție”; identificarea importanței ei și a consecințelor care derivă din prezumția de nevinovăție în procesul penal; poziționarea prezumției de nevinovăție în raport cu sarcina probei în procesul penal; specificul și condițiile interpretării dubiilor în probatrea învinuirii; realizarea prevederilor prezumției de nevinovăției în caz de recunopaștere a acuzării de către învinjuit, inculpat.

Or, într-o perspectivă imediată suntem de părerea că ar fi necesară a cercetare și o analiză substanțială, sub aspect teoretico-practic, a prevederilor prezumției de nevinovăție conform legislației procesual-penale a altor state, atât din sistemul de drept romano-germanic, cât și cel anglo-saxon.

Recomandări:

1. Completarea art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, cu alin. (5), în următoarea redacție: „*Organele de urmărire penală și persoanele cu demnitate publică nu sunt în drept să se expună în privința vinovăției bănuitului, învinuitului, inculpatului, până la momentul în care sentința de condamnare pronunțată în privința acestuia nu devine irevocabilă*”.

2. Excluderea din textul alin. (3) art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova a sintagmei „*în probarea învinuirii*”, ce determină care anume dubii trebuie să fie interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului inculpatului, expunând acest text în următoarea redacție: „*Toate dubiile care nu pot fi înlăturate în condițiile prezentului Cod se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului*”.

3. Completarea alin. (3) art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova cu textul „*Regula privind interpretarea dubiilor în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului acționează în privința tuturor probelor, atât în apărare, cât și în acuzare*”.

BIBLIOGRAFIA

1. **BRIA, Iu.** Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. In: *Buletinul Științific al Universității de Stat „B. P. Hașdeu" din Cahul. Științe sociale*. 2021, nr. 2, pp. 110-121. ISSN 2345-1858.

2. *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950.* Semnată de către RM la 13 iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1298-XIII din 24 iulie 1999 [online] [citat 14.08.2024]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/docume nts/convention_ron.pdf

3. Declarația Universală a Drepturilor Omului. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217 A (III) din 10.12.1948. In: *Tratate internaționale*. Vol. I. Chișinău, 2001, pp. 11-18.

4. Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale. [online], [citat 03.01.2025]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex%3A32016L0343

5. Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice. Adoptat prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr.2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, art.9 alin.4. În : *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.* Vol. I. Chișinău, 1998. p. 30-50.

6. JITARIUC, V., **BRIA, Iu.** Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. In: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova. Științe juridice* [online]. 2022, nr. 16, pp. 170-185 [citat 11.01.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/170-185.pdf.

7. PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. București: Ed. Universul Juridic, 2024. 354 p. ISBN 978-606-39-1434-8.

8. THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. București: Ed. Hamangiu, 2008. 1062 p. ISBN 978-973-1836-86-7.

9. МОРКВИН, В. А. *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*: Дисс. … канд. юр. наук. Тюмень, 2008. 243 с.

10. ФОЙНИЦКИЙ, И. Я. *Курс уголовного судопроизводства*. Том II. Санкт-Петербург: Альфа, 1996. 607 с. ISBN 5-87062-032-5.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI DE DOCTORAT

1. BRIA, Iulia. Prezumția de nevinovăție și legătura acesteia cu alte principii ale procesului penal. În: Materialele Conferinței Științifice Naționale: Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ, Ediția a VI-a, pp. 112-117, Cahul, 10 decembrie 2020. ISBN 978-9975-88-037-4. 978-9975-88-072-5. [online] Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/153748

2. BRIA, Iulia. Echilibru dintre prezumția de nevinovăție și pornirea urmăriri penale. În: Materialele Conferinței științifice naționale a doctoranzilor dedicată aniversării a 75-a a USM: Metodologii Contemporane de Cercetare și Evaluare, pp. 42-47, Chișinău, 23 aprilie 2021. ISBN (pdf): 978-9975-159-17-3. ISBN: 978-9975-159-16-6. [online] Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/154330

3. BRIA, Iulia. Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. În: Buletinul Ştiinţific al Universităţii de Stat, „B.P. Hasdeu" din Cahul: Științe sociale, Nr.2(14), pp. 110-121, Cahul 2021. ISSN 2345-1858 / ISSNe 2345-1890. [online] Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/150418

4. BRIA, Iulia. Respectarea prevederilor prezumției de nevinovăție la aplicarea măsurilor de constrângere procesual – penală. În: Materialele Conferinței Științifice cu participare internațională: Știință, Educaţie, Cultură, dedicată aniversării a 31-a a Universității de Stat din Comrat, Vol.1, Secția Drept și Științe Politice, pp.359-363, Comrat, 11 februarie 2022. ISBN 978-9975-83-176-5; 978-9975-83-177-2. [online] Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/152961

5. BRIA, Iulia. Sarcina probei și interpretarea dubiilor în virtutea prevederilor prezumției de nevinovăție. În: Materialele Conferinței Științifice cu participare internațională: Știință, Educaţie, Cultură, dedicată aniversării a 31-a, a Universității de Stat din Comrat, Vol.1, Secția Drept și Științe Politice, pp.364-370, Comrat, 11 februarie 2022. ISBN 978-9975-83-176-5; 978-9975-83-177-2. [online] Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/152962

6. JITARIUC, Vitalie; **BRIA, Iulia**. Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii. În: Materialele Conferinței Științifice Naționale: Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației, Volumul IX, Partea 1, pp.74-80, Cahul, 3 iunie 2022. ISSN 2587-3563. E-ISSN 2587-3571. [online] Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/166043

7. VIZDOGA, Tatiana; **BRIA, Iulia**. Prezumția de nevonovăție în sistemul prezumțiilor juridice. În: Revista Institutului Național al Justiției, Nr. 4(63), pp. 8-13, Chișinău 2022. ISSN 1857-2405. [online] Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/8-13_21.pdf

8. JITARIUC, Vitalie; **BRIA, Iulia**. Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. În: Analele Ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, seria Științe Juridice, Nr. 16, pp. 170-185, Chișinău 2023. ISSN 1857-0976. [online] Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/174442

9. RUSU, Lucia; **BRIA, Iulia**. Prezumția de nevinovăție și rolul ei în adoptarea hotărârilor procesual-penale. În: Revista Română de Criminalistică, nr.1, pp. 58-66, București 2023. ISSN 1454-3117 / ISSNe 2069-2625. [online] Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/179690

10. VIZDOGA, Tatiana; **BRIA, Iulia**. Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Europa Occidentală (secolele XIX-XX). În: Revista Institutului Național al Justiției, Nr. 4(67), pp. 8-14, Chișinău 2023. ISSN 1857-2405. [online] Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/197385

11. BRIA, Iulia. Impactul prezumției de nevinovăție asupra repartizării sarcinii probei în procesul Penal. În: Revista Română de Criminalistică, nr. 4, pp. 354-363, București 2023. ISSN 1454-3117. [online] Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/194410

ADNOTARE

BRIA Iulia „Prezumția de nevinovăție în legislația procesual penală a Republicii Moldova”. Teză de doctor în drept la specialitatea: 554.03 - Drept procesual penal. Chișinău, 2025

Structura tezei: introducere, trei capitole, 227 de pagini de text de bază, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 304 titluri, anexe.

Cuvinte-cheie: prezumție de nevinovăție, principiu, acuzare, apărare, probatoriu, bănuit, învinuit, inculpat, proces judiciar, vinovăție, hotărâre judecătorească, presupuneri, dubii.

Scopul cercetării îl reprezintă dezvoltarea și consolidarea bazelor teoretice ale principiului prezumției de nevinovăție și ale realizării acestuia în cadrul probatoriului în procesul penal, precum și elaborarea recomandărilor privind perfecționarea legii procesual-penale și a practicii judiciare cu referire la prezumția de nevinovăție.

Obiectivele lucrării țin de: studierea evoluției istorice a prezumției de nevinovăție în procesul penal al Republicii Moldova și al altor state; cercetarea noțiunii și importanței prezumției de nevinovăție în procesul penal; determinarea categoriilor și conținutului consecințelor care derivă din prevederile principiului prezumției de nevinovăție; examinarea specificului obligativității probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor principiului prezumției de nevinovăție; analiza problemei referitoare la interpretarea în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului a dubiilor în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate; cercetarea raportului dintre prezumția de nevinovăție și recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat; formularea de concluzii și recomandări cu referire la perfecționarea activității organelor de urmărire penală în ceea ce privește realizarea probatoriului în cadrul cauzelor penale în strictă conformitate cu prevederile prezumției de nevinovăție.

Noutatea și originalitatea științifică este determinată de caracterul complex al cercetării bazelor teoretico-științifice ale aplicării și realizării prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal. De asemenea, pentru prima dată în doctrina procesual-penală din țara noastră a fost cercetat specificul realizării prevederilor prezumției de nevinovăție în cazurile în care învinuitul, inculpatul își recunosc vinovăția, solicitând examinarea cauzelor penale conform unor proceduri speciale (sumare).

Rezultatele obținute se concretizează în tezele științifice principale prezentate pentru susținere și, de asemenea, se regăsesc și în ***problema științifică importantă soluționată,*** care constă în identificarea și analiza consecințelor prezumției de nevinovăție în procesul penal prin prisma prevederilor reglementărilor naționale și internaționale, fapt de natură să contribuie la eficientizarea protecției bănuitului, învinuitului, inculpatului de la condamnări neîntemeiate și abuzive, contrare prevederilor prezumției de nevinovăție.

Semnificația teoretică a lucrării se regăsește în fundamentarea și argumentarea științifică a concluziilor referitoare la esența și importanța prezumției de nevinovăție, în revizuirea și consolidarea materialului conceptual, în reconceptualizarea reglementărilor juridice și a practicii judiciare privind realizarea prevederilor acestui principiu în cadrul probatoriului procesual-penal, fapt care contribuie la dezvoltarea științei dreptului procesual-penal, servind, în acest fel, în calitate de fundament pentru cercetările științifice ulterioare în materia principiului prezumției de nevinovăție

Valoarea aplicativă *a tezei* constă în materializarea unor concluzii pertinente, capabile să îmbunătățească reglementările în materia prezumției de nevinovăție, să consolideze protecția drepturilor și libertăților persoanelor acuzate de comiterea faptelor infracționale până la constatarea vinovăției lor printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă, hotărâre luată în cadrul unui proces judiciar public, unde vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării acestora, în strictă conformitate cu prevederile legii.

Implementarea rezultatelor științifice. Concluziile și recomandările formulate în cadrul tezei de doctorat sunt relevante pentru procesul de elaborare și perfecționare a reglementărilor referitoare la prezumția de nevinovăție în procesul penal, reprezentând, în același timp, o „călăuză” pentru lucrătorii practicieni, în vederea aplicării corespunzătoare a prevederilor referitoare la acest proncipiu general al procesului penal. Acestea au fost prezentate la diferite conferinţe ştiinţifice naționale și internaționale, inclusiv de peste hotarele Republicii Moldova, găsindu-și, de asemenea, și o reflectate în textul materialelor științifice publicate.

ANNOTATION

BRIA Iulia BRIA „The presumption of innocence in the criminal procedural legislation of the Republic of Moldova". PhD Dissertation in Law, Specialization: 554.03 - Criminal Procedural Law. Chisinau, 2025

Structure of the dissertation: introduction, three chapters, 227 pages of basic text, general conclusions and recommendations, bibliography of 304 titles, appendices.

Key words: presumption of innocence, principle, accusation, defense, evidence, suspect, accused, defendant, judicial process, guilt, court judgment, presumptions, doubts.

The purpose of the study is to develop and strengthen the theoretical foundations of the principle of presumption of innocence and its realization in the evidentiary part of the criminal trial, as well as to develop recommendations for the improvement of the criminal procedure law and judicial practice with reference to the presumption of innocence.

The research objectives are: to study the historical development of the presumption of innocence in the criminal process of the Republic of Moldova and other states; to research the concept and importance of the presumption of innocence in the criminal process; to determine the categories and content of the consequences that derive, flow from the stipulations of the principle of presumption of innocence; to examine the specificity of the obligatory nature of the evidence in criminal cases through the prism of the provisions of the principle of presumption of innocence; analyzing the problem of interpretation of doubts in the evidence of the accusation that cannot be removed in favor of the suspect, the accused, the defendant; investigating the relationship between the presumption of innocence and the admission of guilt by the suspect, the accused, the defendant; formulating conclusions and recommendations on improving the work of criminal prosecution bodies in terms of conducting evidence in criminal cases in strict conformity with the provisions of the presumption of innocence.

The novelty and scientific originality is determined by the complex nature of the research on the theoretical-scientific bases of the implementation and realization of the provisions of the principle of presumption of innocence in criminal proceedings. Also, for the first time in the doctrine of criminal procedure in our country, the specifics of the presumption of innocence in cases when the accused admits his guilt, requesting the examination of criminal cases according to special (summary) procedures, were investigated.

The obtained results are concretized in the main scientific theses presented for submission and are also *reflected in the important scientific solved problem*, which consists in identifying and analyzing the consequences of the presumption of innocence in criminal proceedings through the provisions of national and international regulations, which is likely to contribute to the effectiveness of the protection of the suspect, defendant, defendant from unfounded and abusive convictions, contrary to the provisions of the presumption of innocence.

The theoretical significance of the work is to be found in the scientific foundation and argumentation of the conclusions regarding the essence and importance of the presumption of innocence, in the revision and consolidation of the conceptual material, in the reconceptualization of the legal regulations and judicial practice regarding the realization of the provisions of this principle in the framework of the criminal-procedural evidence, which contributes to the development of the science of criminal-procedural law, thus serving as a foundation for further scientific research on the principle of presumption of innocence.

The practical value of the dissertation lies in the materialization of relevant conclusions able to improve the regulations on the presumption of innocence, to strengthen the protection of the rights and freedoms of persons accused of committing criminal acts until their guilt is established by a final judgment of conviction, a decision taken in a public judicial trial where all the necessary guarantees for their defense will be ensured in strict accordance with the law.

Implementation of scientific results. The conclusions and recommendations formulated in the doctoral dissertation are relevant for the process of elaboration and improvement of the legal regulations on the presumption of innocence in criminal proceedings, and at the same time, they represent a "guide" for the practicing professionals in order to properly apply the provisions on this general principle of criminal proceedings. These have been presented at various national and international scientific conferences, including abroad, and have also been reflected in the academic publications.

АННОТАЦИЯ

БРИЯ Юлия « Презумпция невиновности в уголовно-процессуальном законодательстве Республики Молдова ». Диссертация на соискание ученой степени доктора права по специальности: 554.03 - Уголовно-процессуальное право. Кишинев, 2025

Структура диссертации: введение, три главы, 227 страниц основного текста, общие выводы и рекомендации, библиография из 304 наименований, приложения.

Ключевые слова: презумпция невиновности, принцип, обвинение, защита, доказательства, подозреваемый, обвиняемый, подсудимый, судебный процесс, виновность, судебное решение, предположения, сомнения.

Цель работы заключается в развитии и укреплении теоретических основ принципа презумпции невиновности и его реализации в рамках доказательств в уголовном процессе, а также в разработке рекомендаций по совершенствованию уголовно-процессуального законодательства и судебной практики в отношении презумпции невиновности.

Задачи работы включают: изучение исторической эволюции презумпции невиновности в уголовном процессе Республики Молдова и других государств; исследование понятия и значения презумпции невиновности в уголовном процессе; определение категорий и содержания последствий, вытекающих из положений принципа презумпции невиновности; рассмотрение особенностей обязательности доказательств в уголовных делах через призму положений принципа презумпции невиновности; анализ проблемы интерпретации сомнений при доказательстве обвинения, которые не могут быть устранены в пользу подозреваемого, обвиняемого, подсудимого; исследование соотношения между презумпцией невиновности и признанием виновности подозреваемым, обвиняемым, подсудимым; формулирование выводов и рекомендаций по совершенствованию деятельности органов уголовного преследования в части реализации доказазывания в уголовных делах в соответствии с положениями презумпции невиновности.

Научная новизна и оригинальность работы обусловлены комплексным характером исследования теоретико-научных основ применения и реализации положений принципа презумпции невиновности в уголовном процессе. Также впервые в процессуально-уголовной доктрине нашей страны было исследовано специфику реализации положений презумпции невиновности в случаях, когда обвиняемый, подсудимый признают свою виновность, требуя рассмотрения уголовных дел в порядке специальных (суммарных) процедур.

Полученные результаты конкретизируются в основных научных положениях, представленных для защиты, а также в важной научной проблеме, решенной в работе, которая заключается в выявлении и анализе последствий презумпции невиновности в уголовном процессе через призму положений национальных и международных нормативных актов, что способствует повышению эффективности защиты подозреваемого, обвиняемого, подсудимого от необоснованных и злоупотребительных осуждений, противоречащих данному принципу.

Теоретическая значимость работы заключается в научном обосновании и аргументации выводов относительно сущности и значения презумпции невиновности, в пересмотре и укреплении концептуального материала, в реконцептуализации правовых норм и судебной практики по реализации положений данного принципа в рамках уголовно-процессуальных доказательств, что способствует развитию науки уголовно-процессуального права, служа тем самым основой для последующих научных исследований в отношении данного принципа.

Практическая ценность *диссертации* заключается в реализации соответствующих выводов, способных улучшить правовое регулирование презумпции невиновности, укрепить защиту прав и свобод лиц, обвиняемых в совершении преступлений, до установления их виновности посредством окончательного судебного приговора, вынесенного в ходе публичного судебного разбирательства, в котором будут обеспечены все необходимые гарантии их защиты в строгом соответствии с положениями закона.

Внедрение научных результатов. Выводы и рекомендации, изложенные в диссертации, имеют значение для процесса разработки и совершенствования правовых норм, касающихся презумпции невиновности в уголовном процессе. Они были представлены на различных национальных и международных научных конференциях, включая и за пределами Республики Молдова, и нашли свое отражение в тексте опубликованных научных материалов.

BRIA Iulia

PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE ÎN LEGISLAȚIA PROCESUAL PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Specialitatea 554.03 – Drept procesual penal

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: _____.2025 Formatul 60×84 $^{1}/_{16}$

Hârtie ofset. Tipar ofset. Tirajul 40 ex.

Coli de tipar: 2,0. Comanda nr. ___.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM

str. A.Mateevici, 60. Chişinău, MD 2009